TARÎKAT PÎRLERİ VE TARÎKATLERİ: HORASAN TASAVVUF OKULU VE MELÂMETİYYE (3)

(...dünden devam)

Ebu Hafs, ipek gömlek, güzel elbise giyerdi. İçine hasır döşenmiş bir evi vardı (Luma': s. 249). Ona göre: "Verdiğini hatırlayan veya kalbinden geçiren kimse, se-hâ (cömertlik) ismine lâyık değildir (ona cömert denmez). O isme, verdiğini, hiç vermemiş gibi unutan, lâyıktır." Yine Ebu Hafs'ın deyişiyle: "Cömertlik, adâlet yapıp, adâlet talebetmemekten ibarettir."

Abdu'l-Kahir es-Söhreverdî'nin ifadesiyle: "Damarlarına kadar ihlâs ile dolan melâmetî, gerçek doğruluğa ermiş olan, hiç kimsenin, kendisinin halini ve eylemlerini görmesini istemeyen kişidir. Onlar, ihlâs konusunda uzmandırlar. Hal ve eylemlerini gizlemekten zevk alırlar. Âsî nasıl günâhının fâş olmasından ürkerse, bunlar da eylemlerinin ve hallerinin görünmesinden öyle ürkerler. Ebû Ya'kûb es-Sûsî, şöyle demiş: "İhlâs ettiklerinin farkında olurlarsa, ihlâsları da ihlâsa muhtac olur." Zû'n-Nûn da şöyle demiş: "Üç şey ihlâs belirtisidir: Kamunun görmesinin ve yermesinin gözünde bir olması; yapılan ibâdetleri ve eylemleri görmemek; ibâdeti ve eylemi âhirette sevab almak kastıyla yapmamak."

Melâmetiyye'ye göre zikrin dört mertebesi vardır: Dilin zikri, kalbin zikri, sırrın zikri ve ruhun zikri. Ruhun zikri gerçekleşince sır, kalb ve dil susar. Bu, müşâhede zikridir. Sırrın zikri gerçekleşirse kalb ve dil susar. Bu da heybet zikridir. Kalbin zikri gerçekleşirse dil susar. Bu da ni'metler zikridir. Kalb zikirden gafil olunca dil zikreder ki bu, âdet zikridir.

Melâmetiyye'ye göre bu zikirlerden her birinin âfeti (tehlikesi) vardır. Ruh zikrinin âfeti, sırrın onu bilmesidir. Kalb zikrinin âfeti, nefsin ona vakıf olmasıdır. Nefs zikrinin âfeti, zikri görmek ve ona değer vermektir. Yahut ona karşılık sevab aramak, bu zikirle makamlara ulaşacağını sanmaktır. İnsanların en de-ğer-sizi de zikrini halka gösterip halkın kendisine gelmesini ve saygısını sağlamak isteyen kişidir.

Onlara göre ruhun zikri, Zât'ı anmaktır. Sırrın zikri, sıfatları anmaktır. Kalbin nîmetleri anması, sıfatların etkisini anmadır. Nefsin zikri tehlikelere ma'ruzdur. "Sırrın ruha ittılâ'ı" sözleriyle, Zât'ta tam fani olmaya işaret ederler. O vakitte heybet zikri, heybeti anımsatan sıfatları anmaktır. Bu da heybetin varlığını zorunlu kılar. Heybetin varlığını bilmek, benlikten bir kalıntının bulunması

demektir ki tam fenâ haline aykırıdır. Onun için ruhun zikrini sır da bilmeyecek; sâlik, bilincini tamamen Hakk'ın zâtında kaybedecektir ki ruh Hak'ta tam fenâ bulsun (Allah'ın varlığında kendisini yitirsin). Bu hal, ruhun gerçek zikridir.

(devamı yarın..)